

โลกียสมาธิ โลกุตตรสมาธิ

พระอาจารย์สงบ มนฺสฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อ้าว! ภาวนา สมบัติคนอื่นเป็นของคนอื่น เราได้ยื่นแต่สมบัติของคนอื่นนะ เราต้องหาสมบัติของเรา เกิดเป็นชาวพุทธพบพระพุทธศาสนา พบลายแทงขุมทรัพย์อันมหาศาล กว่าจะหาสมบัติอันนี้ได้ หลายทาง คือกรรมะ เอามากางใจ ของที่ลึกสุดลึก ของที่กว้างแสนกว้างที่ใครจับต้องก็ไม่ได้ เทวดา อินทร์ พรหมก็ไม่มีสิทธิ์ที่จะรู้ได้ แม้แต่ฤๅษีชีไพรอยู่ในป่าในเขา ประพฤติปฏิบัติกันมาจนชั่วชีวิต ปฏิญาณตนกันว่าเป็นพระอรหันต์ทั้งนั้นเลย พระพุทธเจ้าเข้าไปศึกษาหมดนะ ผู้ที่เป็นศาสตราจารย์สอนในครั้งพุทธกาล เจ้าชายสิทธัตถะไปศึกษามาหมดทุกสำนักนะ ขนาดอาจารย์ในสำนักต่างๆ บอกเลยว่า “อยู่กับเราเถอะ ความรู้มีเท่านี้ เอาไว้สอนลูกศิษย์ต่อไป” อาจารย์ยังยอมรับลูกศิษย์ว่ามีธรรมเสมออาจารย์

แต่ลูกศิษย์บอกว่าทุกข์มาก เจ้าชายสิทธัตถะยังมีความทุกข์อยู่ในหัวใจ ได้สมบัติอยู่ มีความสงบ เห็นใหม่ ความสงบแค่ปล่อยวาง แต่ในหัวใจมันรู้ว่าไม่พ้นทุกข์ หัวใจมันยังไม่หลุดพ้นใจ จึงไม่ยอมอยู่กับเจ้าสำนักนั้น ยังออกไปแสวงหาต่อ หาจนขนาดว่าไปหาใครก็ไม่มีใครจะรู้ได้ สุดท้ายต้องมาทำด้วยตนเอง เป็นสยัมภู รู้ด้วยตนเอง

พระพุทธเจ้าเป็นผู้ที่เลิศ พระพุทธเจ้าสร้างบารมี สร้างอำนาจนามาด้วย สละมาทั้งหมด สละครอบครัว สละทั้งลูก สละทั้งเมีย สละหมดเลย สละแล้วก็ยังไม่ได้ เห็นใหม่ สละในชาติหนึ่งมันเจ็บปวดมาก ชาติที่เป็นพระเวสสันดร สละลูกไป ๒ คนให้ชูชกตี คนเรามีกิเลส ตอนที่สละออกไปก็เป็นกษัตริย์ด้วย ทิฏฐิของกษัตริย์ ทิฏฐิของความยึดมั่นถือมั่น ทิฏฐิของความเหนือคน แล้วสละลูกออกไป ทั้งที่ใจเป็นบุญขนาดไหนมันก็เป็นทุกข์

ถนัดหนึ่ง ตัวเองรู้หนึ่ง แล้วภูมิของตัวเองอีกหนึ่ง เห็นใหม่ ภูมิในหัวใจของผู้ที่รู้มันมีภูมิจนขนาดไหน

สมาธิธรรม ความสงบของใจ สมาธิจะเกิดขึ้นได้เพราะกิเลสมันยอมถอยก้าวหนึ่ง ถอยออกไปจากความคิดเดิม ไม่อย่างนั้นความคิดกับกิเลสเป็นอันเดียวกัน พอกิเลสยอมถอยก้าวหนึ่ง ให้จิตนี้เริ่มคลายออกจากความจงจำของกิเลส นั่นนะเป็นสมาธิ พอเกิดสมาธิธรรมมันจะเกิดความว่าง เกิดความสุขใจ เกิดความเว้งว่าง เกิดความลึกในหัวใจนะ มันจะลึกลงไปหัวใจที่สงบลงมันจะวิด วิดลงไป มันจะเว้งว่าง ความเว้งว่าง เห็นใหม่ ภูมิของใจ ภูมิของอาจารย์ว่าอันนี้เป็นธรรม หรือว่าอันนี้เป็นแค่บาทฐานของธรรม

สมาธินี้เป็นมรรค เป็นองค์หนึ่งในมรรค ๘

ปกติของมนุษย์ สมาธิมีอยู่ เป็นสมาธิของปุถุชน มีสติมีสมาธิถึงเป็นมนุษย์ปุถุชนที่ไม่ขาดสติ เป็นคนที่เต็มบาทเต็มเต็งใจ แต่ถ้าสมาธิหรือจิตนี้พ้นเผื่อไปนี่ขาดสติ ฉะนั้น สมาธิของมนุษย์ปุถุชนอย่างหนึ่ง ถึงว่าไม่ใช่มรรคใจ

มรรคอรียสังขัจจ ปุถุชน แล้วยกก็ลึกขึ้นเป็นอริยมรรค โสคาปัตติมรรค สกิทากามิมรรค มรรค ๘ มันต้องมีสมาธิไปด้วยตลอด โสคาปัตติมรรค สกิทากามิมรรค อนาคามิมรรค อรหัตตมรรค แล้วสมาธิของโสคาบัน มรรคของโสคาบันก็เป็นสมาธิของโสคาบัน มรรคของสกิทากามีก็ต้องมีสมาธิของสกิทากามี เพราะมรรคคือองค์ ๘ ต้องพร้อมสมาธิอันนั้นไปด้วย ถึงว่าเป็นบุรุษ ๘ จำพวก เห็นใหม่ โสคาปัตติมรรค โสคาปัตติผล สกิทากามิมรรค สกิทากามีผล สมาธิของมรรคทั้ง ๔ และผลทั้ง ๔ ถึงไม่ใช่สมาธิของปุถุชน

สมาธิปุถุชนนั้นเป็นอีกอย่างหนึ่ง ภูมิของใจปุถุชน ความรู้สมาธินี้มันก็ยึดสมาธินี้ แล้วเข้าใจว่าสมาธินี้เป็นผลใจ ถึงว่าไม่ใช่อริยมรรค ไม่ใช่อริยสมาธิ อริยสมาธิ สมาธินี้เป็นขั้นตอนขึ้นมาเพราะเป็นอริยเจ้า แล้วถ้าเป็นโสคาสมาธิ กับ สกิทากาสมาธิ มันต่างกันตรงไหน

เพราะสมาธิของพระโสคาบันพิจารณาในขั้นของพระโสคาบันจนมรรคอรียสังขัจจ มรรคสามัคคี มรรคนี้รวมตัวแล้ว จนสมมุจเฉทปหานกิเลสในการคิดในสักกายทิฏฐิ จนขาดออกไป ความขาดออกไป เห็นใหม่ การรวมตัวเหมือนกับพายุกอร์นาโด พายุหมุนมันหมุนเข้าไป มันกว้านเข้าไปเลย พายุหมุนมันจะหมุนเข้าไป มันจะทำลายทั้งหมด สิ่งที่ขวางทางมันนะ มันจะ

ละเอียดเข้าไปอีก ถึงว่าต้องเป็นสมาธิของอรหัตตมรรค แล้วสมาธิอันนี้ อรหัตตมรรคมันรวมตัวเข้าไป ต้องสร้างขึ้นมาอีก การสร้างยิ่งยากเข้าไปใหญ่ เพราะมันทำไม่ได้ มันไม่มีแรงดึงดูด มันเป็นอวกาศ มันไม่มีแรงดึงดูดใดๆ ทั้งสิ้น มันจับต้องไม่ได้ มันจะอย่างไร ฉะนั้น มันถึงหาตรงนี้ไม่เจอกันไง ตรงนี้เป็นสิ่งที่หายาก ตรงนี้จับต้องยาก

คูลี แคสมาธิของปुरुชน สมาธิของคนที่ไม่พ้นเพื่อน การทำใจให้สงบ เห็นใหม่ไม่อย่างนั้นพระพุทธเจ้าตอนที่ไปศึกษาเล่าเรียน อาจารย์บอกว่า “เสมอแล้ว เป็นเราแล้ว ให้อยู่สอนลูกศิษย์” อันนั้นก็คิด แต่อันนี้มันลึกซึ่งมหาศาล การแสวงหาของพระพุทธเจ้านั้นยอดเยี่ยมมาก ไม่อย่างนั้นตรงนี้จะมาสอนกันได้อย่างไร ในเมื่อตรงนั้นมันไม่มีแรงดึงดูดใดๆ ทั้งสิ้นเลย แล้วมันจะก่อให้เกิดอรหัตตมรรคขึ้นมาได้อย่างไร ถ้าตรงนี้ไม่มี ไม่ใช่พระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ หมดสิทธิ!

มีพระพุทธเจ้ากับพระปัจเจกท่านั้น สาวกจะน้อยมากที่จะรู้ได้ ที่รู้ได้กันอยู่นี้เพราะมีครูบาอาจารย์ มีหลวงปู่มั่นในสมัยปัจจุบันนี้ แล้วสร้างลูกศิษย์ลูกหามา สร้างครูบาอาจารย์อีกมากมายเลย ครูบาอาจารย์ก็สอนกันมา สอนผู้ที่ปฏิบัติ ผู้ที่รู้จัก ผู้ที่แท้จริง ผู้ที่ต้องการชำระกิเลส ไม่ใช่ผู้ที่จะปฏิบัติธรรมเพื่อสร้างกิเลส

เราปฏิบัติเพื่อชำระกิเลส เราไม่ได้ปฏิบัติเพื่อที่จะสะสมกิเลส ฉะนั้น มันถึงต้องฝืนโลก ฝืนความพอใจของตัว ฝืนความเห็นของตัว ฝืนอะไร? เพราะฝืนใจคือฝืนกิเลสไง กิเลสมันอยู่ที่หัวใจ กิเลสเป็นเรา เราเป็นกิเลส

ถึงว่า เพราะมีครูบาอาจารย์ เพราะมีหลวงปู่มั่นท่านเป็นผู้บุกเบิกในยุคปัจจุบันนี้ สร้างผู้ขึ้นมาอย่างนี้ ถึงย้อนกลับไปที่ว่า พระพุทธเจ้าว่าอรหัตตมรรคนี้ไง ถ้าไม่อย่างนั้นพวกเราไม่มีโอกาสนะ ไม่มีผู้บอก ไม่มีผู้ชี้แนว เพราะมันเป็นคำราม มันเป็นธรรมชาติที่พระพุทธเจ้าวางไว้ แล้วให้คนที่ฉลาดเข้าไปจับต้อง ให้คนที่ฉลาดเข้าไปพลิกแพลงหาให้เจอสิ่งที่ซ่อนไว้ หรือเทคนิคในคำสอนนั้น คำสอนนั้นก็ยังมีเทคนิคมีวิธีการที่คนจะตีความ

ทีนี้ครูบาอาจารย์ที่เข้ามาถึงตรงนี้ มีเทคนิคนี้ มีการประสพหรือการเข้าไปสัมผัสอันนั้น ถึงได้มาพยายามบอกเทคนิควิธีการที่เราจะเอะใจ เข้าไปหาในสิ่งที่ว่าเว้งว้าง สิ่งที่ว่าไม่มีแรงดึงดูด แต่มันมีอยู่ตรงนั้นนะ เพราะอะไร เพราะที่ว่า อัศจรรย์หรืออนัตตา อัศจรรย์มันก็มีแรงดึงดูด อนัตตา คือความไม่มีอะไรเลย แต่อัศจรรย์หรืออนัตตานั้นมันยังพุดได้ มันยังสัมผัสได้ด้วยนามธรรม ด้วยใจ

เป็นอำนาจวาสนาของสัตว์เดรัจฉาน แต่สัตว์เดรัจฉานไม่มีโอกาสได้สร้างมรรคผลอันนี้ไง นี่ เพราะกำเนิดของสัตว์

แต่กำเนิดของมนุษย์ กำเนิดของเรามันมีมาพร้อม เพราะมนุษย์แบ่งแยกดีและชั่วได้ มนุษย์ รู้จักทุกข์และสุข มนุษย์รู้จักแสวงหา แต่เราทำเราเอง หมายถึงว่า เราเข้าใจ เห็นไหม มนุษย์ส่วนใหญ่จะเห็นตามกิเลสบังคับให้เห็นว่า การมาฝืน มาฝึกปฏิบัติ การแสวงหาธรรมะเป็นของเหนื่อยเปล่า ไม่มีสิ่งใดในโลกนี้ที่คอยอยากตัดขาดแคลนแล้วจะมีความสุข นี่เขาคิดกันอย่างนั้น สิ่งของที่ปรนเปรอกิเลส ชุ่มไปด้วยกาม อันนั้นคือความสุขของโลก เห็นไหม มันเอาเหยื่อมาล่อไง

เราเกิดเป็นมนุษย์แล้วเราจะต้องมาพิสูจน์กันตรงนี้ ตรงที่ว่าเราเกิดมาแล้ว เรามีสมบัติเดิม อยู่แล้ว แล้วเราจะเข้าตรงไหน ถ้าเราพลิกออกไปทางโลก เรามีสมาธิอยู่แล้ว เรามีปัญญาอยู่แล้ว เพราะเราได้สร้างบุญกุศลมา คนที่สร้างบุญกุศลมาจะมีพลังงานตัวนี้มาก แล้วจะเป็นผู้ที่มีปัญญา แล้วจะใช้ตัวนี้มาเป็นผู้ปกครองโลกไฉน

แต่ถ้าพลิกตัวนี้ออกมาเป็นฝ่ายธรรม อย่างเช่นพระพุทธเจ้าตอนเกิดมา พรหมณ์ทั้ง ๘ พยากรณ์ “ถ้าไม่ได้บวชจะเป็นจักรพรรดิ จะเป็นมหาราช แต่ถ้าบวชจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า” เห็นไหม นี่อำนาจวาสนาของผู้ที่สะสมมา ถ้าพลิกไปทางโลกมันก็เป็นทางโลกไป มีอำนาจวาสนาทางโลก ถ้าพลิกมาทางธรรมละ พลิกมาทางธรรมก็มาประพฤติปฏิบัติธรรม จะได้ผลไปเพราะตัวเองมีอำนาจวาสนาที่สร้างมา มีพลังงานของใจที่สะสมมา นี่วุฒิภาวะของใจ

ทีนี้พอเราเลือกตรงนี้บ๊ิบบบ ปฏิบัติบ๊ิบบบ ต้องปฏิบัติแบบให้เข้าถึงด้วย ไม่ใช่ปฏิบัติแบบครูบาอาจารย์ที่ว่าที่แรกนั้นนะ ครูบาอาจารย์มีทั้งนั้นเลย เห็นไหม ความถนัดของแต่ละบุคคล ความรู้ภายในของใจ วุฒิภาวะที่รับรู้ เพราะภพ ชั้นตอนไง ใจนี้รู้ธรรมชาติไหน พุคออกมา มันก็สื้อหมดละ พุคมาระดับไหน ระดับที่ตัวเองรู้ขนาดนี้มันก็สูงสุดแค่นี้ พุคได้เท่าที่ตัวเองรู้ มันก็เป็นอำนาจวาสนาที่เราจะเจอครูบาอาจารย์อย่างไร

ถึงว่าการเกิดท่ามกลางกึ่งพุทธกาล ๕,๐๐๐ ปีนี้ ๒,๕๐๐ ปีเศษๆ อำนาจวาสนาเรา เหมือนกับเกิดช่วงพุทธกาลเลย เพราะพุทธกาลก็เป็นแบบนี้ ทุกข์เหมือนกัน อริยสัจพร้อม มนุษย์ มีกายกับใจ ธรรมะพระพุทธเจ้าวางไว้แล้ว เพียงแต่ขาดความเพียรของเรา เพียงแต่เราขาดการ พลิกจากโลกมาเป็นธรรม

จากโลกมาเป็นธรรม คือว่า สมบัติทางโลก การแสวงหาทางโลกนั้นวางไว้ ขณะออกมา ประพฤติปฏิบัติมันก็ต้องมาเข้าตรงที่ว่าอัตคัดขาดแคลนนี้ไง ถือผ้า ๓ ผืน บาตรใบหนึ่ง ทำไมมีความสุขได้ ถ้าเราออกมาประพฤติปฏิบัติ ในเมื่อมันเป็นธรรม ในเมื่อจะเข้าไปหาธรรม แต่เรา พระอรหันต์กันมาด้วยโลก มรรคมันจะเปลี่ยนใหม่ สมาธิของปุถุชนมันจะขึ้นเป็นสมาธิของพระ โสดาบันได้ใหม่ โสดาปัตติมรรคนะ

ถ้าเราเห็นคุณค่าของหัวใจ เราเห็นคุณค่าของการประพฤติปฏิบัติ เราเห็นคุณค่าการยกวุฒิภาวะของใจ เราต้องปล่อย การปล่อยที่เราปล่อยความยึดมั่นถือมั่นในสมาธิของมนุษย์ปุถุชน มันจะยกขึ้นจากมรรคอันหยาบ ยกขึ้นไปเป็นสมาธิของโสดาปัตติมรรค เพราะโสดาปัตติมรรคกับปุถุชน สมาธิของใจนี้คนละอัน

สมาธิมีพร้อมอยู่แล้ว ถ้าไม่พร้อมเราต้องเป็นคนที่ยึดสติ เราต้องเป็นคนที่อยู่ในโรงพยาบาล แต่นั่นมันไม่ขาด ฉะนั้น ถึงต้องกำหนดสมาธิ เราถึงต้องทำใจให้สงบเข้าไป ให้ผ่านจากสมาธิอันนี้เข้าไป ให้ผ่านจากความระลึกงู้อยู่ของปุถุชนนี้ ถึงต้องพยายามมากำหนดใจ กำหนดขอบเขตของความคิดไว้ก่อน กำหนดภายใน ๑ วัน ภายใน ๒๔ ชั่วโมง เราจะไม่ปล่อยให้ใจนี้ติดตามใจตัวเอง เราจะไม่ปล่อยให้ใจมันวิ่งเต้นผ่านกระโดดไป เราจะขีดขอบของความคิดไว้

ขีดขอบของความคิด คือเวลานี้เป็นเวลาของการประกอบภาระงานข้างนอก เราก็ให้ใจออกมารับรู้ แต่รับรู้ในขอบเขตนี้ ถ้าขอบเขตเกินไป เราจึงวางไว้ไม่ให้ความคิดออกไปข้างนอก นั่นคือการจำกัดวงความคิดไว้แล้ว เวลาเราประพฤติปฏิบัติ เราจะกำหนด เพราะถ้าเราไม่กำหนดยกจิตขึ้นไป จิตเราก็จะอยู่ชั้นเดิม จิตเราจะอยู่ปกติ แต่ถ้าเรากำหนดใจ เรากำหนดความเป็นไป เราควบคุมใจเรา มันก็จะละเอียดลง

สิ่งที่มันเป็นไปไม่ได้เพราะเราไปห่วงใจ เหมือนกับเราสวมแหวนเพชรไว้ แล้วเราถอดแหวนเพชรปาทิ้ง เรากล้าทำใหม่ เราสวมแหวนเพชรไว้ที่นิ้ว แล้วเอาแหวนเพชรนี้ปาทิ้งออกไป เราทำไมหลงหрок เพราะแหวนเพชรนี้มีราคา อันนี้ก็เหมือนกัน อารมณ์ที่อยู่ในใจเรายึดไว้หมดเลย ความรู้ภายในของเราเรายึดไว้หมดเลย เพราะอะไร เพราะว่าเราว่าเรารู้ใจ เพราะว่าเรารู้มันก็ กวนใจ

พอจิตมันจะสงบลง กิเลสมันก็ยุเหยุ ยุเหยุว่าอันนั้นอันนี้ มันจะปล่อยวางมันก็ปล่อยวางไม่ลง นี่เพราะยางเหนียวของกิเลสที่มันอยู่ที่ใจ มันไม่ยอมให้ปล่อย เพราะใจเป็นเรา เราเป็นใจ

เริ่มต้นตั้งแต่ปฏิบัติมา จะเข้ามามันก็แบ่งไปกินครึ่งหนึ่ง พอปฏิบัติไปแล้วยังไม่ถึงจุดที่จะเป็นผลขึ้นมา มันก็เอาออกไปกินครึ่งหนึ่ง ถึงบอก โอ้โฮ! กิเลสนี้ร้ายมาก กิเลสในใจเรานี้ร้ายมาก เราเกิดมานี้วาทนามากสุดๆ แล้วนะ พร้อมทุกอย่าง เอื้ออำนวยหมดเลย สบายๆใหม่ แต่เวลามันถอย มันถอยกรูดๆ เหยินนะ นี่ให้เห็นโทษของใจ เห็นโทษของกิเลสที่ใจ

เวลาอาจารย์ท่านว่า เวลาท่านดูท่านว่า ท่านบอก ท่านไม่เคยดูคนคนนั้นนะ ท่านดูกิเลสของคนคนนั้นต่างหาก เพราะกิเลสนั้นมันไม่รู้เท่าไร

เราเคยอยู่กับอาจารย์ อาจารย์เคยว่า “ก็ลูกศิษย์เรา” เอ็ด โคนเอ็ดมาก เอ็ดจนคิด พอโคนเอ็ดนะ ท่านดูมาก หลายวันเข้าๆ ชักน้อยใจ ท่านพูดกลับนะ “อ้าว! ก็ลูกศิษย์เรา ก็ลูกศิษย์เรานี้ เราไม่สอนลูกศิษย์เราไม่ว่าลูกศิษย์เราจะไปว่าใคร” ลูกศิษย์เราเห็นใหม่ การดูการว่านั่นนะท่านว่ากิเลสเพราะอะไร เพราะเราไม่รู้เท่ากิเลส คุณิ คิตติ นี่เหมือนกันใหม่ เรารู้เท่ากิเลสเราใหม่ เรารู้เท่าความคิดเราใหม่ เราว่าความคิดเป็นเราๆ แต่ความคิดนั้นอะไรมันยุให้คิด ความคิดนั้นเป็นกลางพอใหม่ นี่ให้เห็นโทษมัน เห็นโทษของมันคือเห็นโทษของเรา

อตุตา หิ อตุตโน นาโถ คนเป็นที่พึ่งแห่งตน เราจะเอาชนะใจเรานะ การประพฤติปฏิบัตินี้เป็น การชนะกิเลสท่ามกลางหัวใจของเรา ชนะกิเลส กิเลสจะยุบยอบตัวลงให้จิตใจนี้ตั้งมั่น จิตใจนี้ตั้งมั่นแล้วต้องรีบชวนขวยในการแสวงหาทางออก เพราะจิตตั้งมั่นแล้ว สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา สมาธิก็เป็นอนัตตา สรรพสิ่งนี้เป็นอนิจจังทั้งหมด การนึกคิดนี้ก็อปิจจัง คิดได้เร็วมาก ความคิดนี้เร็ว รวดเร็ว แล้วคิดวันละร้อยแปด เห็นใหม่ มันไม่คงที่เลย น่ากลัวมาก เพราะมันเปลี่ยนแปลงตลอด แต่เราไม่เห็นคุณค่าในความเปลี่ยนแปลงของมันใจ

การเห็นคุณค่าในการเปลี่ยนแปลงคือเห็นการเปลี่ยนแปลงแล้วเราต้องรีบมุนานะ ให้หา เหตุหาผลให้ลงตัว พอลงตัวแล้วให้มันมั่นคง ให้เป็นอจลศรัทธา ให้มันคง

พอมั่นคงแล้วความเปลี่ยนแปลงนี้ก็มีแต่น้อย ความเปลี่ยนแปลงจะน้อยลงๆ จนเนื้อทอง เนื้อสมาธิเราสะอาด เห็นใหม่ สะอาดคือว่าไม่มีกิเลสเข้ามาอ้อมแอ่ง มันจะสะอาดขึ้นๆ ธรรมจะสะอาดขึ้น จิตที่เสวยธรรมสะอาดขึ้น จิตที่เข้าไปแนบกับธรรมจะใกล้ชิดขึ้นมา เห็นใหม่ เห็นเงา พระพุทธเจ้าจนเห็นตัว จนเห็นเป็นเนื้อเดียวกัน นี่เป็นเนื้อเดียวกันนะ

“มารเอ๋ย เราเห็นเธอเกิด เห็นเธอแล้ว เธอเกิดจากการดำริของเรา เธอจะเกิดไม่ได้อีกเลย” มารจะเกิดจากความคิดของพระพุทธเจ้าไม่ได้อีกเลย เพราะพระพุทธเจ้าเห็นมันครอบงำอยู่กับความคิดนั้น เห็นความดำรินั้น เยาะเย้ยมารจนมารนี้ไม่มีทางออก ก้มหน้าเลย ซบหน้าเลย แพ้พระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้ากำจัดออกไปจากหัวใจ ออกจากที่อยู่” “มารเอ๋ย เธอเกิดจากความดำริ...” ความคิดที่เริ่มต้นจากเห็นขึ้นมา นั่นนะ “...บัดนี้เราเห็นแล้ว เธอจะเกิดอีกไม่ได้” นี่พระพุทธเจ้าเยาะเย้ยมารเลย “เธอจะเกิดอีกไม่ได้เลย เกิดบนภวาสวะ เกิดบนใจของเราไม่ได้ เพราะใจเราเป็นธรรมล้วนๆ”

มันไม่มีเชื้อเห็ดแล้ว เห็ดนั้นไม่มีเชื้อ มันเกิดอีกไม่ได้ เป็นธรรมล้วนๆ ธรรมทั้งแท่ง เอโกธมฺโม นี่ธรรมะของพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม พระสารีบุตรก็ตรัสรู้ธรรม เลยเป็นธรรมอันเดียวกัน ฉะนั้น เราถึงพยายามจะเข้าตรงนั้น เราถึงไว้ใจกิเลสเราไม่ได้ เราอย่าเชื่อใจเราไว้ใจกิเลสเราไม่ได้ เห็นไหม ถึงต้องพยายามเห็นความเป็นอนิจจังในหัวใจเราด้วย เห็นความเป็นอนิจจัง เห็นความแปรปรวน

(เทปสิ้นสุดเพียงเท่านี้)